

λιγώτερον ἤξεύρω τί βουλεύονται νὰ πράξωσιν. Ὑποθέτω ὅτι, ἂν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἡμετέραν εὐφυίαν, περιέλθον ὅμως ἐν τοῖς ὑπολογισμοῖς αὐτῶν τὴν πιθανότητα τῆς ἀποτυχίας, καὶ ὅτι ἐν τῆς φορᾶς τῶν περιπετειῶν, ἥτις εἶναι πολλῶν πραγμάτων μήτηρ, δύνανται νὰ προκύψωσιν εἰς μέσον πολλὰ ἀπροσδόκητα. Ἐν τῇ πολιτικῇ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ διεξκουμένῃ ὑπὸ πολλῶν Δυνάμεων ἀπὸ κοινού, δὲν ἐκδίδονται ἐκ προνοηίου προγράμματα κανονίζοντα ὡρισμένως τί θέλει γίνεαι κύριον, τί μετὰ κύριον καὶ τί τὴν κατόπιν ἡμέραν. Ἐπιχειρῶν ἀρχαί τιμαί, διατυπώνονται ἀποφάσεις, τὰ δ' ἐπακόλουθα ἐπερχοῦνται οἰκισθεν, οὐχὶ ἐν προκαθορισμένῃ ὥρᾳ καὶ τάξει, ἀλλὰ ἐπερχοῦνται. Ὅστις ἐνθυμῆται τὴν ἀρχαίαν περὶ τῆς Ἑλλάδος πολιτείαν τῶν Δυνάμεων, οὐδέμιαν δύναται νὰ ἔχῃ περὶ τοῦτου ἀμφιβολίαν. Τὸ ἀπὸ 4 Ἀπριλίου 1826 ἐν Πετρούπολει, ὑπογράφον πῶς τάραλλον ἔθετο τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μεσολαβήσεως, οὐδὲν ὅμως ὡμῶς περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἔδει νὰ καταναγκασθῇ ἡ Πύλη εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς. Τὸ ἄσθρον β' ἔλεγε μόνον ὅτι ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως αἱ Δυνάμεις θέλουσι μεταχειρισθῆ πᾶσαν τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ. Ἀφοῦ δὲ ἡ ἐπιρροὴ δὲν ἤρκεσεν, ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ τῇ 6 Ἰουλίου 1827 ἡ Συνθήκη, ἣς τὸ πρῶτον ἀρθρον ὥριζεν ὅτι θέλει ἀταιτηθῆ ἀμέσως ἀνακομῆ ὅπλων μεταξὺ τῶν διαμαχομένων. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδὲ τοῦτο πρόβλεπεν ἄρῃν τινα καταναγκασμοῦ, ὃ δὲ ναύαρχος Κάδριγκατων ἠρώτησε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν Στράτσφορντ Κάμινγ «τίνω τρόπῳ δύναται νὰ ἐμποδίσῃ μὲν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξυκολουθήσωσι τὰς ἐχθροπραξίας, νὰ μὴ πράξῃ δὲ τι ἐχθρικὸν πρὸς αὐτοὺς», ἀπεκρίθη ἀπεκρίθη ὅτι «ἐάν οὐκ ἔστι ἄλλως γενέσθαι, θέλετε ἐπιβάλλει διὰ τῶν πυροβόλων τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπορροισθέντων». Ὡστε ἐπακόλουθον πρὸ ἀνωδύνου ἐκείνου πρωτοκόλλου τῆς 4ης Ἀπριλίου ὑπῆρξεν ἡ ἐν Πύλῳ ναυμαχία.

Δὲν λέγω ὅτι τοιαύτην τινὰ σειρὰν γεγονότων ἀκριβῶς θέλει εἶδει καὶ ἡ παρούσα γενεά. Ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτου τὰ πράγματα δὲν ἐπακολουθῶσιν ἄσπερ ποτὲ ἀπαλλάχτως. Φρονῶ ὅμως ὅτι τὰ ἀπορροισθέντα θέλουσιν ἐκτελεσθῆ. Αἱ ἐπαγγελίαι τῆς Εὐρώπης πρὸς ἡμᾶς ποτὲ δὲν διεφύσθησαν. Ἰὰν περιορισθῶ εἰς τὰς τελευταίας περιστάσεις, ἡ Εὐρώπη συμβουλεύσασθαι νὰ μὴ ἀναμιχθῶμεν εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον καὶ ὑποσχρμένη ὅτι αὐτὴ θέλει φροντίσει περὶ τῶν συμφερόντων ἡμῶν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ἐτήρησε, νομίζω, λαμπρῶς τὴν ὑπόσχεσιν διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀποφάσεως. Ἡμεῖς ἠπατήσαμεν πολλάκις ἑαυτοὺς· οἱ φίλοι καὶ οἱ προστάται ἡμῶν δὲν μᾶς ἠπάτησαν ποτέ. Λέγω προσέτι ὅτι ἡ Εὐρώπη ἔχει δικαίον νὰ ἐπιβυλάτῃ ἐαυτῇ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ψηφισθέντων. Τὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ

συμφέροντα αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον πολλὰ, ποικίλα καὶ ἐνίοτε ἀντιρατικά, ὥστε ἤθελεν εἶναι μωρὰ νὰ καταλίπῃ τὴν εὐθυμίαν αὐτῶν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν ὁδῶν. Προστίθημι δὲ ὅτι ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ χώρα, εἰς ἣν συμφέρει τοῦτο, εἶναι ὁμολογουμένως ἡ Ἑλλάς· διότι ἄνευ τῆς ἀδικαλίπτου κατὰ τὰ τελευταῖα ἐξήκοντα ἔτη ἐπιβλάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς ἤθελεν εὐθυμισθῆ εἰς τρόπον ἥκιστα συμφέροντα τῇ Ἑλλάδι.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν πρέπει νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας. Ἐπὶ τέλους, οὔτως ἢ ἄλλως, θέλομεν καταλάβει τὰς προσκαταλείψασα χώρας· ἄρα δὲν νὰ ἔχωμεν τὴν πρὸς τοῦτο ἀποκίτητον δύναμιν· καὶ ἐπειδὴ δὲν τὴν ἔχομεν, δὲν νὰ τὴν παρασκευάσωμεν. Ἀλλὰ ἡ φρόνησι, καὶ τὰ πολυτιμώτατα τῆς Ἑλλάδος συμφέροντα ἀπαιτοῦσι πᾶσαι αἱ πρὸς τοῦτο ἐνεργεῖαι νὰ γίνωσι διὰ τρόπον ὅσον οἶόν τιν ἀπορούσῃ καὶ ἀνεπιβλήτου.

Μετὰ τριάκοντα καὶ πέντε ἡμερῶν διατριβὴν ἐν Λονδίνῳ ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησε τὸ ἔσπερας τῆς παρελθούσης δευτέρας εἰς Παρισίους, ὅπου ὅμως, ὡς φαίνεται, ὀλίγον θέλει διαταίφει τὴν φορὰν ταύτην. Πρόκειται νὰ ὑπάγῃ ἔτι εἰς Βερολίνον, εἰς Πετρούπολιν, εἰς Βιέννην, εἰς Ρώμην, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλοις πόθεϊ νὰ παραμείνει ἐπὶ τινὰ χρόνον πρὸς τῷ πατρὶ αὐτοῦ. «Ἐχὼ τέσσαρα ἔτη νὰ τὸν ἴδῳ», με εἶπε μετὰ οὐκ ἐκείνης στιγμῆς. Ἐν γένει δὲ νομίζω ὅτι δὲν ποτεεῖ νὰ εὐχνομεῖται τὴν ταχέαν αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπανοδόν. Πολὺ χρησιμώτερα εἶναι ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ὅπου ἐντὸς δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἡμπορεῖ νὰ ἐκδιναλεχθῇ μεθ' ὄλων ἡμῶν τῶν φίλων καὶ τῶν προστάτων ἀπεσπρόφοτερον βελούως παρ' ὅτι ἠδύνακτό νὰ πράξωσι τοῦτο ἄλλοι ὑποθέσεται τῆς Ἑλλάδος ἀντιπρόσωπον. ἤξεύρατε ἤδη ὅτι αἱ ἐν ταύτῃ Ἑλλήνες ἐνόμισαν καλὸν νὰ προσφῆσθαι αὐτῷ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους εἰκοσι καὶ πέντε χιλιάδας λιρών περίπου. Τὸ περιεργότερον τῆς προσφορᾶς αὐτῆς μέρος εἶναι ὅτι τὰ τρία τέταρτα αὐτῆς ἐχρηγήθησαν ὑπὸ τῶν δυσσυχρημάτων τοῦ Λονδίνου Πάλληδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίθησαν τρεῖς ἐπιφανεῖς χήραι, αἱ κυρίαι Ἰωάννου Πάλλη, Πέτρου Πάλλη καὶ Σοφίας Πάλλη. Τὸ σύνθημα ἔδωκεν πρῶτος ὁ σεβασμύης τῆς ἐν Λονδίνῳ κοινότητος πρέσβρος κ. Βυστράτιος Πάλλης, τοῦ ὁποῖου ἡ φιλοπατρία φαίνεται διαχυθεῖσα εἰς τὰς φλέβας ἀπάσης σπῆς παρ' αὐτὸν νεοσπιάς. Μὴ ἀπορίετε δὲ διὰ τὰς γενναίως ταύτας προσφορὰς· διὰ νὰ λάβητε ἐννοίαν σὶνα ὁποίας κολῆσαιίας περιουσίας ἐκλήσαντο οἱ ἡμέτεροι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, θέλω σᾶς διηγηθῆ διὰ λόγον γενόμενον ἐν Μασσαλίᾳ πρὸς ἐνὸς περίπου μηνός. Συνέπετε νὰ εἶμαι εἰς οἰκάνῳ φίλου, παρὰ τῷ ὁποίῳ εὐρὸν ἔτερον κοινὸν φίλον. Ὁ πρῶτος μᾶς ἔλεγε ὅτι πρὸς κερτῶν ἡ τσοσάρων ἐνικατῶν εἰς τῶν λαμπροτέρων ἀντιπροσώπων τοῦ ἑμπο-

Ἐλαβον ἐπομένως τὸν λύχνον μου νὰ ἰδῶ, καὶ ἔκρυψα μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν.

Καὶ τῷ ὄντι ἦτον ὕδωρ, καὶ ἤρχετο ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ φρεάτος, προσαναβαῖνον τὴν σύριγγα. Ὁ φοβερός λοιπὸν ἐκεῖνος θόρυβος, ὁ μυκηθμὸς ἐκεῖνος, προήρχοντο ἐκ ῥοῆς ὕδατος καταπίπτοντος εἰς τὸ ἀνθρακωρυχείον.

Ἀφήσας τότε ἐκεῖ τὸ ἀμάξιον, ἔτρεξα ὅπου ὁ θεὸς εἰργάζετο.

— Θεῖε Γασπάρ, τὸ νερὸν εἰς τὸ ἀνθρακωρυχείον!

— Πάλιν ἀνοησίας!

— Ἐτρώπησεν ἡ Διβόννη. Νὰ φύγωμεν.

— Ἄφες με ἤσυχον!

— Ἄλλ' ἄκουσον.

Τοσοῦτον δὲ τεταραγμένος ἤμην ὀμιλῶν, ὥστε ὁ θεὸς Γασπάρ ἔλεινε κρατῶν τὴν ἀξίνην ἀκίνητον. Ὁ αὐτὸς κρότος ἐξηκολούθει, ἰσχυρότερος, ἀπειλητικώτερος. Δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία τὸν θόρυβον παραγε κατακρημνιζόμενον ὕδωρ.

— Τρέχε γρήγορα τὸ νερὸν εἶναι εἰς τὴν ὑπόνομον.

Κράζων δὲ, «τὸ νερὸν εἰς τὴν ὑπόνομον!» ὁ θεὸς Γασπάρ εἶχεν ἀρπάσει τὸν λύχνον του, — διότι τοῦτο εἶναι πάντοτε τὸ πρῶτον κίνημα παντὸς μεταλευτοῦ, — καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἐργασίας του ἐβρίβη εἰς τὴν σύριγγα.

Μόλις εἶχον προχωρήσει δέκα βήματα, καὶ εἶδον τὸν δάσκαλον, ὅστις καὶ ἐκεῖνος κατέβη εἰς τὴν σύριγγα, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τί ἦτον ὁ θόρυβος ὃν ἤκουε.

— Τὸ νερὸν εἰς τὴν ὑπόνομον! ἔκραζεν ὁ θεὸς Γασπάρ.

— Ἡ Διβόννη ἐτρώπησε, εἶπεν.

— Τί ζῶον εἶσαι!

— Φεῦγε, σώσου, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

Τὸ ὕδωρ ταχέως ὑψοῦτο εἰς τὴν σύριγγα, καὶ μᾶς εἶχε φθάσει ὡς τὰ γόνατα, ὥστε ἐδυτοκλύετο τὰ βήματά μας.

Ὁ δάσκαλος ἤρχισε νὰ τρέχῃ μετ' ἡμᾶς, καὶ οἱ τρεῖς διερχόμενοι ὅπου μεταλλευταὶ εἰργάζοντο ἐφωανάζομεν.

— Σωθῆτε! Τὸ νερὸν εἶναι εἰς τὴν ὑπόνομον!

Ἐφῶτο δὲ τὸ ὕδωρ μετὰ φοβερᾶς ταχύτητος. Εὐτυχῶς δὲν ἀπέχομεν πολὺ τῶν κλιμάκων· ἄλλως ποτὲ δὲν θὰ τὰς ἐφθάνομεν. Ὁ δάσκαλος ἐφθασε πρῶτος· ἔπειτα ἐστάθη.

— Ἀναβῆτε πρῶτοι, εἶπεν. Ἐγὼ εἶμαι ὁ γερωντότερος· ἔπειτα ἔχω τὴν συνείδησιν ἤσυχον.

Αἱ περιστάσεις μας δὲν ἦσαν τότε δι' ἀνταλλαγᾶς φιλοφροσύνης. Πρῶτος ἐπέρρασεν ὁ θεὸς Γασπάρ, ἔπειτα ἐγὼ, καὶ κατόπιν ὁ δάσκαλος· ἔπειτα δὲ εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν τινὲς ἐργάται, οἵτινες μᾶς παρηκολούθησαν.

Ποτὲ κάνεις τόσον ταχέως δὲν ἐπέρρασεν ἄλλοτε τὰ τεσσαράκοντα μέτρα ὕψους τὰ διαιροῦντα τὸ δεύτερον ἐπίπεδον ἀπὸ τοῦ πρώτου. Ἄλλὰ

πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν τελευταίαν βαθμίδα, ῥαγδαίον ὕδωρ μᾶς ἔπεσε κατὰ κεφαλῆς καὶ ἔσβυσε τοὺς λύχνους ἡμῶν.

— Κρατεῖσθε καλά! ἐφωανάξεν ὁ θεὸς Γασπάρ.

Καὶ ἐκεῖνος, ὁ δάσκαλος καὶ ἐγὼ, ἐκρατήθημεν μετὰ πάσης δυνάμεως ἀπὸ τῶν βαθμίδων διὰ ν' ἀντιστώμεν. Ἄλλ' οἱ ἐρχόμενοι κατόπιν ἡμῶν παρεσύρθησαν, καὶ ἀναμφιδόλως, ἂν εἶχομεν περισσοτέρας τῶν δέκα βαθμίδων ν' ἀναβῶμεν ἀκόμη, θὰ κατακρημνιζόμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι, διότι τὸ καθορμῶν ὕδωρ εἶχε γίνεαι καταρράκτης.

Φθάσαντες εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον, δὲν ἐσώθημεν, διότι εἶχομεν ἀκόμη πενήκοντα μέτρα ν' ἀναβῶμεν πρὶν ἐξέλθωμεν, ἡ σύριγγὲ δὲ αὐτὴ ἦτον ἐπίσης πλήρης ὕδατος, καὶ ἡμεῖς ἡμεθα εἰς τὸ σκότος ἀφ' οὗ οἱ λύχνοι ἡμῶν ἐσβέσθησαν.

— Ἐχάθημεν, εἶπεν ὁ δάσκαλος μετὰ φωνῆς σχεδὸν ἀταράχου. ῤεμὴ, κάμε τὴν προσευχὴν σου.

Ἄλλὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἐφάνησαν εἰς τὴν σύριγγα ἐπτὰ ὀκτὼ λύχνοι σπεύδοντες πρὸς ἡμᾶς. Τὸ ὕδωρ μᾶς ἐφθάνεν ἤδη ὡς τὰ γόνατα, καὶ τὸ ἠγγίζομεν διὰ τῆς χειρὸς χωρὶς νὰ κύψωμεν. Δὲν ἦτον δὲ ὕδωρ ἤσυχον, ἀλλὰ χεῖμαρρος, στρόβιλος παρασύρων πᾶν τὸ προστυγχάνον, καὶ συστρέφον δοκάρια ξύλινα ὡς πτερά.

Οἱ πρὸς ἡμᾶς τρέχοντες ἄνδρες οὗς εἶδομεν ἤθελον νὰ παρακολουθήσουν τὴν σύριγγα, καὶ νὰ φθάσουν εἰς τὰς ἐκεῖ πλησίον κειμένας κλιμάκας καὶ ἀναβῆρας. Ἄλλ' ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ χεῖμαρρου ἦτον ἀδύνατον. Πῶς νὰ τὸν προσαναβῶσι, πῶς κἂν ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ὀρμὴν του καὶ εἰς τὰ ξύλα ἃ παρέσυρε;

Τὴν αὐτὴν λέξιν, ἣν ἐπρόφερεν ὁ δάσκαλος, ἐπρόφεραν καὶ αὐτοί.

— Ἐχάθημεν!

Τότε εἶχον φθάσει μέχρις ἡμῶν.

— Ἀπ' ἐκεῖ, νὰ ἔκραζεν ὁ δάσκαλος, ὅστις μόνος μετὰξὺ ἡμῶν ἐφαίνετο διατηρήσας τὴν χρῆσιν τῶν φρενῶν του. Ἡ μόνη καταφυγὴ μας εἶναι εἰς τὰς ἀρχαίας ἀνασκαφάς.

Αἱ παλαιαὶ ἀνασκαφαὶ ἦσαν μέρος τοῦ ἀνθρακωρυχείου ἐγκαταλειφθὲν πρὸ πολλοῦ, καὶ ὅπου οὐδεὶς ἐφοίτα· ἀλλ' ὁ δάσκαλος τὸ ἐπισκέπτετο συνεχῶς, ὅταν ἐζήτηε περὶ ἔργα ἀντικείμενα.

— Στραφῆτε ὀπίσω, εἶπε, καὶ ὅτε μοι λύχνον νὰ σὰς ὀδηγήσω.

Συνήθως ὅταν ὀμίλει τὸν ἐγέλω, ἡ τῷ ἔστρεφον τὰ κῶτα ὑψοῦντες τοὺς ὤμους· ἀλλὰ τότε οἱ δυνατώτεροι εἶχον χάσει τὴν δυνάμιν των ἐφ' ἣ τόσον ἐκόμπαζον, καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ γερωντίου τούτου, ὃ περιέπαιζον πρὸ πέντε λεπτῶν, ὅλοι ὑπήκουσαν. Αὐτομάτως ὅλοι οἱ λύχνοι εἰς αὐτὸν ἐτάθησαν.

Ἀμέσως ἤρρασεν ἓνα ἐξ αὐτῶν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, καὶ λαβὼν καὶ σύρων ἐμὲ διὰ τῆς ἄλλης, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν φευγόντων. Ἐπειδὴ ἐπρο-

— Πάντως είναι το βλεπόμενον. Το νερόν ήλθε κά-
 σόσιν, μας, οπίπ νοσηνέθ νότ ναμοχρίεις εθ ναμον
 κη. Και, εβευδήτ εγγυμέν πώως τοι αίσθημαί εσφα-
 λειάς τινός, άφ' ότου ήμεις εις ζήρον εδάφος και
 το ύδωρ δεν άνάβεινε πλέον, (δεν ήβηλε πλέον κα-
 νεις) νδ άκούσθ ήτον διάκαλον, οσοτ εθ όσ' ελ
 — εθ — Ηβκα, μ'α μ'εζ κένυ ης τ τήν σοφόν, άφ' ου
 δέντ ήσφρεις περιεσοόερα άπό ήμας. ογ'ε ροκκα
 εκ' Η ύπεροχη ήν ηφ' εσθ, εδώσει ή ευατάθειά του
 εν πώ κινδύνω, εγγεν ήπ άπολεσθή. Εσιώπησεν
 έπουένως χηρις να επειρένη, ογ'ε εκτ' ογ'ε
 Διά ν' άκούμεθα διά του πατάγου, ωμιλοϋ-
 μεν όλαν μεγαλοφρονώς, κατ' ομοσφ ή φωνή ήμων
 άντήχει υποκαφροσοτ όπύ ραμ ραδύ ρατ ναμοφ
 εθ — Ομίλισον, όμίλιον, μοι, εϊπεν, ό δάσκαλος, ε
 — εθ — Τι θέλεις, κατ' εϊπός, ρατ ραμ ναόντιν, νότ
 — Ο, τι θέλεις; όμίλισον, ναόντιν, εϊπ'ε δεξείας,
 ό, τι κατ' ανεικατ' ε ρομυλακτακ ό κενύη —

— Τότε εϊπα τινάς λέξεις, ραδ'ε ότ κενύη —
 — Καλόν, τώρα όλίγον χαμηλότερα. Αυτό εϊ-
 ναι, Καλόν, εθ ναϊσγοπύ νότ ναμώκατ, ότ —
 — Έχασες τας φρένας, αϊ, (δάσκαλέ, εϊπεν) ό
 Παγής, νοσερσω κατ' νώεν νότ κούμακ, Η —
 — Έπεσθ λάθικες άπό τόν φρόνον σου, η ρατ
 — Φοβείσαι πώς απέλθνας, ρατ ναμώκατ, Τ —
 — Θαρρώ, ότι τή νερόν εθ' οδεν, να ματ' οθίση,
 και άν αποθάνομεν, κροτ' άλγιστ' αν τ' εθ' (άν πνίγώ-
 μέν) κη, εκ' κατ' ήλιω νωγίς νδ ό ρομυλακτ' Η Ο'
 — εθ — Κατ' ού τοι ήλιω, δάσκαλε, ρατ νότ κενύη
 — εθ — Κ'ότ' τ' αζα σφ' άλγιστ' σου, ρατ νδ ρατ ραμ
 — εθ — Αϊ, νσ' ο, κατ' ανεικατ' ναμώκατ, νότ όπύ ρατ
 — Καθώς πάντοτε; — νωδύμ
 — εθ — Όχι, Έχει τήν φλογα, ρατ' ογ'ε ρατ, όμως
 κοντ' ήλιω, κη, οσ'ε εκ' ρομυλακτ' κροτ' ήλιω, νωτ
 — Υπάργει άτιμς; — υστ' ναμώκατ, νότ
 — Όχι, εϊπεν, ό δάσκαλος, τού πενταύτην δεν ε-
 χουμαν, να τήν φροδόμεθα. Δέν κινδυνεύομεν, ούτε
 διά κ' ες άτιμς, ούτε διά τού νερού, ρατ' τι κατ' ο
 πλέον, οθ' τε, να πρόδα θ' αναβή, η ε νωσπ, Η —

— Μη μάχεσθ, κάμνεις κενύη, ρατ' εθ' εκ' εκ' Η
 — εθ — Δέν καμνω, τ' οκ' ρατ' ογ'ε, εβ' μεθα, εις κώδωνα
 άερος, ό άηρ επυκνώθη και εμποδίζει το νερόν, κά-
 σαθί. Ό άερός, κλαστικός εις τ' άπίσω, κάμνει
 δι' ήμας, ό, τι, ό κώδων, διά τούς ύδρας, τ' άνερα
 τήν κ' σπρωξάν, εσώρεθή εις αυτάν, τήν σύρτιγα,
 και τ' άνερα άνθίσταται εις τ' νερόν και τ' άποβεί-
 — εθ — Οταν, ό δάσκαλος, μάε εβ' ήμας, εντ' ειμεις, ως
 εντ' ο κώδωνας, δύτου, ό, τι, τ' άνερα, δεν ήθύνατο
 νδ αναβή, ως ήμας, δι' ατ' εθ' άηρ, τ' εμποδίζει, ή-
 κούσθη ψιθυριστός, δυσιστατός, — ναμώκατ, νδ νδ
 — Άκούεις άνοησιαν; Δέν είναι, τ' νερόν, δυ-
 κώτερον, άπό άλλα, τ' πράγματα, ρατ' νδ —

— Ναι, έξω, ύπου είν ελευθερον. Όταν ύμω
 ρίπτης τ' ποτήριόν σου, τ' στόμα κατ' εις, κα-
 δον, πληρη νερού, ραμ' εθ' όλο κληρον, τ' ποτήριόν
 σου, η Όχι, δεν ειμαι, άλάθεια, τ' Εμ, μετ' ος, προς
 τήν π' άτον, μ' ο, εις κενύη, Αύτ' όλοι, π' άτον, τ' κενόν, ό

— άηρ, τ' ό διασφρατ. Και εβ' το 'ίδιον, εϊναι. Ημεϊς
 ειμεις, εις τόν πάτον, τού ποτήριου, και τ' νερόν
 δεν θ' εβ' ήμας, — νδ ναμον, ναμώκατ, οο Η

— Αυτό τ' έννοώ, εϊπεν, ό θεός, Γεσπός, και
 στοχαζόμεν, τώρα, εθ' εβ' εθ' άδικον, σεις, να πε-
 ριγέθητε, π' όσον, σ' ογ'ε, τόν δάσκαλον. Ηξείρει
 ό, τι, ήμεις, δεν, ήξείρομεν, — νδ, ιθ' εθ' — κατ' ογ'ε

— Λοιπόν, εσώθημεν! εϊπεν, ό Καζόροχος, ντ
 — εθ — Εσώθημεν, Δέν, εϊπα, τ' ογ'ε, Δέν, θ' α-πνι-
 γώμεν. Τουτο, μόνον, ήμπορω, να, σ' εθ' υποσχεθώ.

— Ο, τι, μάε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εϊναι, ό, τι, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 εϊναι, ό, τι, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, και, εθ' άηρ, δεν, ήμπορει, να
 εξέλθη. Αλλά, τούτο, ως, μάε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, και
 μάε, κατ' αστράφει. Ό άηρ, δεν, ήμπορει, να, εξέλθη,
 διότι, εϊναι, κατ' αλειστος, εϊναι, φυλακισμένος.
 Και, ήμεις, ύμω, ειμεις, φυλακισμένοι, και, δεν, ήμ-
 ποροϋμεν, να, εξέλθωμεν, σ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, Ο' —

— εθ — Όταν, τ' νερόν, θ' εβ' ης, εις, ιον, εθ' ογ'ε, Η
 εθ — Οθ' ης, εθ' Δέν, τ' ηξείρω. Διά, να, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, να, ήνωρίζομεν, π' ογ'ε, ήλθε, και, τίς
 ήμπορει, να, μάε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, νότ, εις, ναμώκατ, εν

— εθ — Ας, όδ' λέγεις, εθ' εϊναι, πλημύρα, ρατ' ρατ'
 — εθ — Αϊ, και, εθ' ογ'ε, Η πλημύρα, εϊναι, εϊκατ'
 βέβαιον. Αλλά, π' όθεν, εθ' ογ'ε, Η εβ' εθ' ογ'ε, η
 Διδόννη, ως, τ' άφ' εθ' εθ' ογ'ε, εϊναι, ρατ' άνα, βροχη, και
 π' άηρ, εθ' εϊναι, π' άηρ, ήτις, εθ' ογ'ε, εϊναι, ήσει-
 σμός, Η επ' ογ'ε, να, ήμεις, έξω, διά, να, ήμπορ' εθ' εν
 ντ' τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, και, δυο, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε

— εθ — Τ' ογ'ε, κατ' αστράφει, και, ή εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εκ' εκ'
 — εθ — Τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, ντ' ρατ' ογ'ε, κη, εθ' ογ'ε

— εθ — Επ' ογ'ε, σ' ογ'ε, ης, επ' ογ'ε, ης, και, φ' ογ'ε, ης
 κατ' ογ'ε, τ' ογ'ε, ύδατος, εις, π' ογ'ε, τ' ογ'ε, άλλ' από
 κ' ογ'ε, εις, και, τ' ογ'ε, ης, όσον, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, γ' αν, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε,
 ύποκ' ογ'ε, και, ήσθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εκ' εκ'
 ντ' — Τ' ογ'ε, άνα, κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε

— εθ — Τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 νερόν, δεν, θυμίζεσαι, εις, αυτ' ογ'ε, πλέον, κατ' ογ'ε, ογ'ε

— Και, ό Μάριος, άνα, κ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, μετ' ογ'ε, εθ' ογ'ε,
 πελπισίας. — ρομυλακτακ, Η Ο' —

— Ο Μάριος, ήτον, άνα, τ' ογ'ε, κενύη, ως, και
 αυτ' ογ'ε, εργαζόμενος, εις, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, επ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 κ' ογ'ε, κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, Μετ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 πάντοτε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε,
 συντηρήσεως, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, να, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 υδ' ογ'ε, τ' ογ'ε. Αλλ', ό κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, δάσκαλος, κατ' ογ'ε, αν-
 θρακωρ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, άπο, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε

— Ο Μάριος! ό Μάριος! εθ' ογ'ε, μετ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 σπαραξικαρδίου, ό Μάριος! ντ' εις, κατ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, κ' ογ'ε, τ' ογ'ε, Η φωνή
 τ' ογ'ε, ως, απ' ογ'ε, τ' ογ'ε, δεν, εξήλθεν, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 νδ, ήμων. Αλλ', ραμ, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε

— Οθ' ης, και, εκ' ογ'ε, κ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, αν, κ' ογ'ε,
 εϊπεν, ό δάσκαλος. Εκατ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, αν-
 θρωποι, να, πνιγώσι, θ' ητον, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, Η
 Θεός, δεν, θ' εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εκ' εκ'

— εθ — Μάε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, εθ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε,
 εξ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε, τ' ογ'ε

σθῶμεν εἰς τὸ πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν βάρχθρον. Τέσσαρας λύχνους εἶχομεν καίοντας, καὶ τὸ φῶς τῶν ἤρκει νὰ μᾶς ὀδηγή.

— Ἄς ἐκλέξωμεν μέρη ὅπου ἡ σκαφή νὰ μὴ εἶναι πολὺ δύσκολος, εἶπεν ὁ δάσκαλος.

— Ἀκούσατε, εἶπεν ὁ θεῖος Γασπάρ· ἔχω μίαν πρότασιν. Ἄν κάνεις ἐξ ἡμῶν ἔχη σώας τὰς φρένας του, αὐτὸς εἶναι ὁ δάσκαλος· ὅταν ἡμεῖς παρεζαλιζόμεθα ἐκεῖνος ἔμενεν ὅ,τι ἦτον. Εἶναι ἄνθρωπος καθὼς πρέπει, καὶ ἔχει καὶ καρδίαν. Ἦτον σκαπανεὺς καθὼς καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰς πολλὰ γνωρίζει ὅ,τι ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν. Προτείνω νὰ τὸν ἀναγνωρίσωμεν ἀρχηγὸν τῆς φρουρᾶς, καὶ νὰ διευθύνῃ τὴν ἐργασίαν.

— Ὁ δάσκαλος! διέκοψεν ὁ Καρφόρης, εἶδος ζώου, κτῆνος μὴ ἔχον νοῦν πλὴν ὅσον τῷ ἐχειρᾶζετο ἵνα κυλίῃ τὸ ἀμάξιόν του· διατί ὄχι ἐγώ; Ἄν ἐκλέξωμεν ἓνα ὡστὴν, ὡστὴς εἶμαι, κ' ἐγώ.

— Δὲν ἐκλέγομεν ἓνα ὡστὴν, ζῶον, ἐκλέγομεν ἓνα ἄνδρα, καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὅλους ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἀνδρικώτερος.

— Χθὲς δὲν ἔλεγες αὐτά.

— Χθὲς ἦμην ζῶον καθὼς σὺ, καὶ ἐπεριγέλω τὸν δάσκαλον ὡς οἱ ἄλλοι, διὰ νὰ μὴ ἀναγνωρίσω ὅτι εἶναι φρονιμώτερός μου. Σήμερον τὸν ζητῶ νὰ μᾶς ἰοικῇ. Ἐλα, δάσκαλε, τί θέλεις νὰ κάμω; Ἐχω καλοὺς τοὺς βραχίονας· τὸ ἡξέυρεις. Καὶ σεῖς, οἱ ἄλλοι.

— Ἐλα, δάσκαλε, σ' ὑπακούομεν.

— Καὶ θὰ σ' ὑπακούωμεν.

— Ἀκούσατε, εἶπεν ὁ δάσκαλος· ἀφ' οὗ μὲ θέλετε νὰ εἶμαι ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, τὸ δέχομαι, ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως ὅτι θα κάμνετε ὅ,τι λέγω. Δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ μείνωμεν ἐδῶ πολὺν καιρὸν, πολλὰς ἡμέρας. Θὰ εἴμεθα ὡς ναυαγοὶ εἰς σχεδίαν, καὶ εἰς θέσιν ἀκόμη χειροτέραν, διότι ὅσοι εἶναι εἰς σχεδίαν ἔχουν τοῦλάχιστον φῶς καὶ ἀέρα, ἀναπνέουν καὶ βλέπουν. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, πρέπει, ἂν εἶμαι ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, νὰ μὲ ὑπακούετε.

— Θὰ σ' ὑπακούωμεν, εἶπον ὅλοι αἱ φωναί.

— Ἄν πιστεύετε ὅτι σὰς ζητῶ εὐλογα, καὶ, θὰ μ' ὑπακούετε. Ἄλλ' ἂν δὲν τὸ πιστεύετε;

— Θὰ τὸ πιστεύωμεν.

— Ἡξέυρομεν ὅτι εἶσαι τίμιος ἄνθρωπος, δάσκαλε.

— Καὶ ἄνθρωπος γενναῖος.

— Καὶ ὅτι ἡξέυρεις πολλὰ.

— Δὲν πρέπει νὰ ἐνθυμῆσαι ὅτι σ' ἐπεριπαίζομεν, δάσκαλε.

Δὲν εἶχον τότε ὅσιν πείραν ἀπέκτησα ἔκτοτε, καὶ μεγάλη ἦτον ἡ ἀπορία μου πῶς αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες ὀλίγας ὥρας πρὶν ἐξετόξουσιν σαρκασμοὺς ἐπὶ σαρκασμῶν εἰς τὸν δάσκαλον, τῷ ἀνεγνώριζον τόσα προτερήματα τώρα. Δὲν ἡξέυρον πόσον αἱ περιστάσεις δύνανται νὰ μετα-

τρέπωσιν ἀνθρώπων τινῶν τὰ αἰσθήματα καὶ φρονήματα.

— Ὅρκιζεσθε; εἶπεν ὁ δάσκαλος.

— Ὅρκιζόμεθα, εἶπομεν ὅλοι ὁμοῦ.

Τότε ἤρχισεν ἡ ἐργασία. Ὅλοι εἶχομεν μαχαίρια εἰς τοὺς κόλπους μας, καὶ καλὰ μαχαίρια, ἔχοντα στερεὰν τὴν λαβίδα, τὴν λεπίδα ἀντέχουσαν.

— Τρεῖς θ' ἀρχίσουν νὰ σκάπτουν, εἶπεν ὁ δάσκαλος, οἱ τρεῖς δυνατώτεροι· οἱ ἀσθενέστεροι, ὁ Ῥεμῆς, ὁ Καρφόρης, ὁ Παγῆς κ' ἐγώ, θὰ στιβάζωμεν κατὰ μέρος τ' ἀνασκαπτόμενα.

— Ὅχι σὺ, διέκοψεν ὁ Κομπαῦρους, ὅστις ἦτον εἶδος κολοσσῶ. Σὺ δὲν πρέπει νὰ ἐργάζεσαι, δάσκαλε. Δὲν ἔχεις τὰ μέλη γερά. Σὺ εἶσαι ὁ μηχανικός, καὶ οἱ μηχανικοὶ δὲν ἐργάζονται διὰ τῶν βραχιόνων.

Ὅλοι ὑπεστηρίξαμεν τὴν γνώμην τοῦ Κομπαῦρους, λέγοντες ὅτι ἀφ' οὗ ὁ δάσκαλος ἦτον μηχανικός ἡμῶν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐργάζεται. Τόσον εἶχον αἰσθανθῆ τὸ ὄφελος τῆς διευθύνσεως τοῦ δασκάλου, ὥστε θὰ τὸν ἔβαζον εἰς τὰ πύπουλα, διὰ νὰ τὸν προφυλάξουν ἀπὸ κινδύνων καὶ συμφορῶν. Ἦτον ὁ πρωρεὺς ἡμῶν.

Ἡ προκειμένη ἡμῶν ἐργασία θὰ ἦτον ἀπλουστάτη, ἂν εἶχομεν ἐργαλεῖα. Ἐπειδὴ ὅμως μόνον μαχαίρια εἶχομεν, ἐγίνετο μακρὰ καὶ δύσκολος. Ἐπρόκειτο νὰ σκάψωμεν δύο βαθμίδας εἰς τὸν σχίστην, καὶ διὰ νὰ μὴ κινδυνεύωμεν πάντοτε νὰ κυλίσωμεν εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ὄχτου, ἔπρεπεν αἱ βαθμίδες αὐταὶ νὰ εἶναι ἱκανῶς πλατεῖαι, ὥστε εἰς τὴν μίαν νὰ ἰπάρχη τόπος διὰ τέσσαρας, εἰς τὴν ἄλλην διὰ τρεῖς ἐξ ἡμῶν. Διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἐργασίαν.

Δύο ἄνδρες ἔσκαπτον τὸ ἔδαφος εἰς ἐκάστην βαθμίδα, καὶ εἰς κατεβίβαζε τὰ τεμάχια τοῦ σχίστου. Λύχνον δὲ κρατῶν ὁ δάσκαλος, ἐπήγεινεν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην βαθμίδα.

Οἱ σκάπτοντες εὗρον εἰς τὴν σκόνιν ξυλοδέματα τινα τεθαμμένα ἐκεῖ ἄλλοτε, καὶ πολὺ χρήσιμα ὑπῆρξαν εἰς ἡμᾶς, διότι τὰ μετεχειρίσθημεν διὰ νὰ συνέχωμεν τ' ἀνασκαπτόμενα χώματα, καὶ νὰ τὰ ἐμποδίζωμεν νὰ κυλιῶνται ὡς κάτω.

Μετὰ τριῶν ὥρῶν ἀδιάκοπον ἀγῶνα εἶχομεν σκάψει πλάτος ὡς σανίδος, ὅπου ἤμποροῦμεν νὰ καθήσωμεν.

— Φθάνει πρὸς τὸ παρὸν, διέταξεν ὁ δάσκαλος. Μετὰ ταῦτα θὰ πλατύνωμεν τὴν σανίδα τόσον, ὥστε καὶ νὰ πλαγιάζωμεν εἰς αὐτήν. Δὲν πρέπει νὰ σπαταλῶμεν τὰς δυνάμεις μας. Θὰ ἔχωμεν ἀνάγκην αὐτῶν.

Ἐκαθήσαμεν λοιπὸν, ὁ δάσκαλος, ὁ θεῖος Γασπάρ, ὁ Καρφόρης κ' ἐγώ εἰς τὴν κατωτέραν βαθμίδα, καὶ οἱ τρεῖς σκαπανεῖς εἰς τὴν ἀνωτέραν.

Πρέπει νὰ οἰκονομήσωμεν τοὺς λύχνους μας,